

ΛΟΛΟΣ

ΚΕΦΑΛΛΗΝΩΝ & ΙΘΑΚΗΣΙΩΝ

Προς: ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΤΟΣ ΗΘΙΑΣ
ΑΝΘ.ΓΡΑΖΗ 90
ΚΕΡΑΤΣΙΝΙ - 187 58

Χρόνος 16ος

Αριθμός Φύλλου 130

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2002

ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΙΘΑΚΗΣΙΩΝ ΠΕΙΡΑΙΑ
ΓΡΑΦΕΙΑ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΔΑΜΠΡΑΚΗ 144 185 35 ΠΕΙΡΑΙΑΣ ΤΗΛ. (210)4227418 FAX (210)4227417

ΔΕΥΤΕΡΑ 20 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2003 ΣΤΙΣ 7 ΤΟ ΑΠΟΓΕΥΜΑ

Η ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΚΟΒΕΙ ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ ΠΙΤΤΑ

ΠΛΟΥΣΙΟ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΘΕΑΤΡΟ "ΑΚΡΟΠΟΛ" ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 9-11
ΣΤΑΣΗ ΜΕΤΡΟ "ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ"

Όπως κάθε χρόνο, η Αδελφότητα Κεφαλλήνων και Ιθακησίων Πειραιά, κόβει και φέτος την Πρωτοχρονιάτικη πίττα της. Η εκδήλωση θα γίνει τη Δευτέρα 20 Ιανουαρίου 2003, στις 7 το απόγευμα, στο θέατρο "ΑΚΡΟΠΟΛ", που προσέφερε δωρεάν ο κ. Αλέξανδρος Παρίσης, που πάντα βρίσκεται κοντά μας και βοηθά σε όλες μας τις εκδηλώσεις και που τον ευχαριστούμε θερμά γι' αυτό.

Η πίττα μας είναι φτιαγμένη με παραδοσιακή Κεφαλονίτικη συνταγή.

Το καλλιτεχνικό πρόγραμμα, που πλαισιώνει την εκδήλωση, είναι πολυούσιο και γεμάτο εκπλήξεις. Αποτελείται από τα μουσικοχορευτικά τμήματα της Αδελφότητας, που με τις μελωδίες και τους χορούς των νησιών μας θα μας συγκινήσουν και θα ζωντανέψουν τις μνήμες μας και τη νοσταλγία για την όμορφη πατρίδα μας.

Φέτος στην εκδήλωσή μας θα συμμετέχει η ΜΙΚΤΗ ΧΟΡΩΔΙΑ ΟΤΕ ΑΘΗΝΩΝ που αποτελεί μια διαφορετική "νότα" που προβάλλει την πολιτιστική διάσταση της επικοινωνίας. Δημιούργημα της αγάπης των υπαλλήλων του Οργανισμού για το τραγούδι, διανύει από το 1968 ένα ατελείωτο μουσικό ταξίδι.

Στη μακρόχρονη πορεία της, η Χορωδία του ΟΤΕ Αθηνών έχει δώσει εκατοντάδες συναυλίες, διαγράφοντας

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

μα λαμπρή καλλιτεχνική τροχιά. Μέχρι σήμερα, έχει διατρέξει την Ελλάδα από την Αλεξανδρούπολη ως την Κρήτη και από την Κέρκυρα μέχρι τη Ρόδο, ενώ στις σημαντικότερες στιγμές της συγκαταλέγονται οι εμφανίσεις της σε: Η.Π.Α., ΚΑΝΑΔΑ, ΓΕΡΜΑΝΙΑ, ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ, ΚΥΠΡΟ, ΕΛΒΕΤΙΑ, ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ, ΓΑΛΛΙΑ, ΙΤΑΛΙΑ, ΙΣΡΑΗΛ, ΡΟΥΜΑΝΙΑ, ΑΥΣΤΡΙΑ, ΟΥΓΓΑΡΙΑ, ΣΕΡΒΙΑ, ΒΕΛΓΙΟ, ΑΙΓΥΠΤΟ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ, ΟΥΚΡΑΝΙΑ και ΤΣΕΧΙΑ. Παράλληλα, έχει αποσπάσει τις παρακάτω σημαντικές διακρίσεις σε διεθνείς χορωδιακούς διαγωνισμούς, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό:

- Το βραβείο κοινού στο διεθνή διαγωνισμό του Μοντρέ, Ελβετίας (1971).
- Το 2^ο βραβείο στην κατηγορία Folklore, καθώς και την τέταρτη θέση στον κλασικό κύκλο, στο διεθνή διαγωνισμό του Λανκόλεν, Ουαλλίας, (1973).
- Δύο πρώτα βραβεία, ένα στην Folklore και ένα στην κλασική κατηγορία, στο διεθνή διαγωνισμό της Αθήνας (1997). Επίσης, στον ίδιο διαγωνισμό απέσπασε το τρίτο βραβείο στην κλασική κατηγορία

κατά τα έτη 1985, 1990, 1994.

• Στον 30^ο Διεθνή Χορωδιακό Διαγωνισμό "MUNDI CANTANT" στο Όλομouc, Τσεχίας τον Ιούνιο του 2002, ένα χρυσό μετάλλιο στην κατηγορία FOLK MUSIC όπου έλαβαν μέρος 24 χορωδιακά συγκροτήματα (πήρε 98 πόντους στους 100) και ένα αργυρό μετάλλιο στην κατηγορία CLERIC AND CHERCH MUSIC όπου πήραν μέρος 16 χορωδίες (πήρε 83 πόντους στους 100).

• Τιμητική βράβευση από τη ΣΤΕΓΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΧΟΡΩΔΙΩΝ για τη μεγαλύτερη Διεθνή χορωδιακή διάκριση Ελληνικής Χορωδίας του 2002.

Στις μέρες μας, υπό την εμπνευσμένη διεύθυνση του Αλέξανδρου Παπαγιαννόπουλου, την αδιάλειπτη υποστήριξη της Διοίκησης και τις συνεχείς προσπάθειες των μελών της, η χορωδία του ΟΤΕ συνεχίζει να επιδεικνύει αξιοσημείωτη καλλιτεχνική παρουσία, υπερασπιζόμενη με πάθος και ευθύνη την υπέροχη μουσική μας κληρονομιά.

Όλοι, λοιπόν, οι Κεφαλονίτες και οι Ιθακοί της παροικίας, στο "ΑΚΡΟΠΟΛ" (Ιπποκράτους 9-11), να γιορτάσουμε στις 20 Ιανουαρίου για τον καινούργιο χρόνο και να ευχηθούμε υγεία και ευτυχία σε όλους και πρόοδο και επιτυχίες στην Αδελφότητα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εκκλησιαστικό Μουσείο Κεφαλληνίας

Σελίδα 3

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΠΡΙΑΜΟΣ

Ένας μεγάλος ευεγέρτης

Σελίδα 3

Εκδήλωση αφιερωμένη στον

ΑΝΔΡΕΑ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟ

Σελίδα 4 & 6

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΜΠΟΥΡΜΠΟΥΡΕΛΙΑ

Σελίδα 5

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Σελίδα 5

Η κεφαλονίτικη

"τρέλλα!"

Σελίδα 7

Κεφαλονίτικοι & Ιθακοί ψιθυροί

Γράφει η Βιβιάννα Βαρθή

Σελίδα 8

Μαύρη επέτειος...

Ο καινούριος χρόνος φέρνει για τα νησιά μας μια μαύρη επέτειο. Το 2003 κλείνουν 50 χρόνια από τότε που ο εγκέλαδος κατέστρεψε ένα ολόκληρο πολιτισμό και ξεκλήρισε εκατοντάδες οικογένειες. Ήταν Αύγουστος του 1953 όταν την μέχρι εκείνη στιγμή ήρεμη ζωή των συμπατριωτών μας διέλυσε ο σεισμός. Ανθρώπινες ζωές χάθηκαν, οι πόλεις και τα χωριά μας σχεδόν ισοπεδώθηκαν και οι περιουσίες θάφτηκαν μαζί με τα όνειρα και τις ελπίδες για καλύτερη ζωή. Τίποτε δεν έμεινε. Μέσα από τα συντρίμια οι κάτοικοι προσπαθούσαν να βρουν κάτι που να τους θυμίζει την μέχρι τότε ζωή τους. Ελάχιστα πράγματα απέμειναν και το μόνο σίγουρο ήταν οι αναμνήσεις που είτε αποτυπώθηκαν είτε χάθηκαν με αυτούς που έχουν φύγει. Οι φωτογραφίες από το σεισμό στο Λαογραφικό μουσείο του Αργοστολίου αποτυπώνουν με κάθε λεπτομέρεια τη

φρίκη και τη δυστυχία εκείνης της στιγμής αλλά και μετά... Οι Κεφαλονίτες, οι Ιθακοί, οι Ζακυνθίνοι ξεκίνησαν μέσα από τον πόνο, την έλλειψη βασικών αγαθών και χωρίς καθόλου ηθικό, να χτίζουν από την αρχή τη ζωή τους στον ίδιο τους τον τόπο και κατάφεραν να τον ξαναζωντανέψουν. Ο σεισμός όμως ανάγκασε και πολλούς συμπατριώτες μας να εγκαταλείψουν τον τόπο μας και να ζητήσουν αλλού παρηγοριά από το μεγάλο κακό που τους βρήκε. Για όλους αυτούς τους ανθρώπους, εκείνης της εποχής που έζησαν αυτή τη φρίκη, για τους άλλους που χάθηκαν μέσα στα συντρίμια αλλά και για ένα πολιτισμό τόσο πλούσιο που δεν υπάρχει πια η Αδελφότητα έχει προγραμματίσει σειρά εκδηλώσεων μέσα στο 2003, για τις οποίες θα σας ενημερώσουμε αναλυτικά στα επόμενα φύλλα μας.

ΚΟΒΟΥΝ ΤΙΣ ΠΙΤΤΕΣ ΤΟΥΣ...

Στην αίθουσα εκδηλώσεων του Πολιτιστικού Κέντρου της Αδελφότητας (1ος όροφος, Γρηγ. Λαμπράκη 144, Πειραιάς).

- **Κυριακή 12 Ιανουαρίου 2003 στις 10 π.μ.** ο Σύλλογος "Η Αμφίβολος Άσος".
- **Κυριακή 19 Ιανουαρίου 2003 στις 10 π.μ.** ο Σύλλογος Απανταχού Πυλαρών "Η Παναγία η Κρήνη".
- **Κυριακή 19 Ιανουαρίου 2003 στις 6.30 μ.μ.** ο Σύλλογος Απανταχού Μεσοβουινωτών "Η συνάντηση".
- **Σάββατο 25 Ιανουαρίου 2003 στις 6 μ.μ.** ο Σύλλογος Καμιναραδών "Ο Προφήτης Ηλίας".
- **Κυριακή 26 Ιανουαρίου 2003 στις 6 μ.μ.** ο Σύλλογος Δουλικίου Κεφαλονιάς.
- **Σάββατο 1 Φεβρουαρίου 2003 στις 6.30 μ.μ.** ο Εξωραϊστικός - Πολιτιστικός Σύλλογος Τουλιάδων.
- **Κυριακή 9 Φεβρουαρίου 2003 στις 11 π.μ.** ο Εκπολιτιστικός & Εξωραϊστικός Σύλλογος Ζερβάτων

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ Δ.Σ. ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΩΝ & ΙΘΑΚΗΣΙΩΝ ΠΕΙΡΑΙΑ

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Αδελφότητας κατά τη συνεδρίαση της 11 Δεκεμβρίου 2002 ενέκρινε τις παρακάτω χορηγίες εν όψει των εορτών:

1. Να σταλούν χρηματικά βοηθήματα σε άπορους συμπατριώτες μας στην Κεφαλονιά και την Ιθάκη.
2. Να ενισχύσει τον Ιερό Ναό του Αγ. Σπυριδώνα στον Πειραιά, προκειμένου να καθαριστεί το μαρμάρινο προσκυνητάρι του Αγίου Γερασίμου που καταστράφηκε από την φωτιά.
3. Να ενισχύσει με τρόφιμα την Μητρόπολη Νικαίας για τους άπορους της Νικαίας.
4. Να ενισχύσει με έναν ηλεκτρονικό υπολογιστή την Εθελοντική Ομάδα Προστασίας Περιβάλλοντος Πυλάδων.
5. Ομάδα γυναικών και της νεολαίας να επισκεφθούν τα διάφορα ιδρύματα του Πειραιά κατά τις εορτές και να δώσουν δώρα.

Επίσης το Διοικητικό Συμβούλιο αποφάσισε και όρισε υπεύθυνη Νεολαίας της Αδελφότητας την Ευανθία Βοναζούνα - Κοκκόση.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ. Κ. ΚΡΙΤΣΙΝΗ

Le Mort, les pauvres morts ont de grandes douleurs (Ο νεκρός, οι φτωχοί νεκροί έχουν μεγάλους πόνους...) Charles Baudelaire

Γεννήθηκε στην Ερμούπολη Σύρου όπου και κατοίκησε μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1970, για να περάσει στη συνέχεια, σαν σιζιγίος του Νομάρχη Κώστα Κριτσινή σε τρεις Νομούς (Κεφαλονιά, Χίος, Φλώρινα) και να ολοκληρώσει τις μέρες της ζωής της στην Αθήνα, στην οποία έμεινε από τον 1985 μέχρι του ξαφνικού της θανάτου, το Γενάρη του 2002.

Μια ζωή, που για όσους εντύχησαν να τη γνωρίσουν, σηματοδοτήθηκε από ένα έργο ζωντανής μνήμης. Αξέπληστο ταλέντο της: η τέχνη του "ξέστου" σπιτιού. Δεν άφησε επιτεύγματα που να υλοποιούνται σε πίνακες, μοναδικές συνθέσεις ή βιβλία. Τα λάτρευε όλα αυτά και ήξερε να τους δίνει τη θέση που αξίζουν. Κάτι άλλο όμως τη χαρακτήριζε καταλυτικά: Η προσωπική της ανάλυση υπέρ της τέλεις ανημέρευσης όλων των γύρω της ανθρώπων. Σε ποιον από όσους γνώρισε δεν στάθηκε μάνα, κόρη, αδελφή, ειλικρινής φίλη, ανέκδοτη αλτρονιστέρα, συμπαραστάτρια, "συντρέχτρα"; Και όχι μόνο δίπλα στον φτωχό, τον πονεμένο, τον ανήμπορο. Αλλά και δίπλα στον όποιον άνθρωπο. Κατείχε το μοναδικό να διερευνά τα μύρια της ανθρωπίνης ψυχής και ήξερε ότι ανάγκη συνδρομής είχε ο καθένας. Γι' αυτό το σπίτι της ήταν παντού και πάντοτε ανοιχτό, αφειδώλετο, γενναίοδωρο, υπεργεμάτο από απείρευτη αγάπη. Ο γράφων τις λέξεις αυτές πέρασε από το σπίτι αυτό.

Και είναι κρίμα που ό,τι γράφει, αντιπροσωπεύει την αποτύπωση μόνο της αντίστοιχης χρονικής περιόδου που διέμεινε στη Σύρο σαν καθηγήτρια του Γυμνασίου της τελευταίας στα δώδεκα χρόνια της χούντας.

Απ' ό,τι είδα και ότι άκουσα η δραστηριότητα της Ευφροσύνης Κ. Κριτσινή δεν περιοριζόταν πράγματι σ' ένα πεδίο: εκείνο της παροχής διανοητικής βοήθειας σ' όποιον είχε ανάγκη. Το σπουδαιότερο είναι ότι είχε καταφέρει, χωρίς ποτέ να φθάσει στα όρια της επιδείξεως, πάντοτε με την επιδίωξη του "λάβε βιώσας", να φτιάξει ένα σπικτό όπου οι εκλεκτοί συνδαιτυμόνες αναλίσκονταν σε συζητήσεις πνευματικών στρατεύσεων και "πλατωνικών ομιλησίων". Εκείνη έστρωσε το τραπέζι. Ήταν η "αφή των φωτών", αλλά και η αεικίνητη τροφοδότηση ψυχών και σωματών.

Κάποια ονόματα προσώπων που έρχονται στη μνήμη από τους πάμπολλους που πέρασαν από "το φιλολογικό εκείνο σαλόνι" κέντρο ανεκτίμητης φταινότητας. Υπουργοί, βουλευτές, νομικοί, κοινωνικοί αναλυτές, λογοτέχνες, καλλιτέχνες, διανοούμενοι. Ανάμεσα τους ο Κωνστίνος Μαρούλης, ο Σάββας και ο Νίκος Παπαλοϊτίσης, ο Ν. Ζαομπιάς, ο Γιώργος Μυλωνάς, ο Γεράσιμος Βασιλάτος, ο Νίκος Αλαβάνος, ο Μανώλης Μπαλάς, ο Παντελής Ζεβρός, ο Φιλοποίμη Φίλος, ο Μάριος Πλωρίτης, η Αλίκη Βογιουνιάκη

(που βάπτισε και τον κόρη της Μανταλάρα), η Αλέξ Μυλωνά, ο Νικηφόρος Μανθράζος, ο Γιώργος Μπέτσος, ο Γιώργος Νομικός, ο Ευάγγελος Βογιαζιάνος, ο Αλέξ. Βεργίος, ο Τηλέμαχος Μοδινός, ο Γιώργος Σαρτζετάκης...

Και όταν ήρθε η ώρα του πρόσκαιρου ξενιτεμού από την Ερμούπολη, το ίδιο προσήνης, μετρίφρων, φιλική, καλοσυνάτη δείχθηκε όπου κι' αν πήγε. Γι' αυτό αγαπήθηκε, εκτιμήθηκε και μίμνη αζέχαστη στην Κεφαλονιά, στη Χίο, στη Φλώρινα. Και όταν ακόμα, εξ' αφορμής των πολιτιστικών επαφών του συζύγου της, συναντήθηκε με πνευματικά διεθνούς προβολής, όπως π.χ., με τον Ευγένιο Ιονέσκο στην Κεφαλονιά ή με τον Ηλία Καζάν στη Χίο, άφησε εκθαμβωμένους τους ξένους της, αποκαλύπτοντας σ' αυτούς την πραγματική έννοια της ελληνικής φιλοξενίας. Ποτέ όμως (και το τονίζω αυτό) δεν επείθησε κομομική προβολή και ποτέ δεν έμαθε κανείς πολλές από τις πρωτότυπες ιδέες της.

Δική της ήταν, π.χ. η ιδέα ν' ανοίγει ο Νομάρχης Τραπεζικό Λογαριασμό κώνοντας ο ίδιος την πρώτη κατάθεση υπέρ του πρώτου παιδιού πτωχής οικογένειας που γεννιόταν αργούμενο κάθε νέον έτος.

Να πούμε τώρα για τα τελευταία χρόνια της Αθήνας όπου εντύχησα και πάλι να έχω προσωπική εμπειρία; Ήταν απόφραξη η ψυχική ομορφιά. Κάτι που σνομολογοείται από όλο τον κόσμο που περιβόησε για να μην επικαλεστούμε τις μεγάλες της φιλες, όπως της Μάρχη Κρητικού, τη Φλώρα Παπαβασιλείου, την Αγγελική Αμοιολοίτου, την Καίτη Μιχαλάκη, τη Βιόλα Καραμολέγκου, τη Ζενή Φωτεινού...

Στον αγώνα για ανυπερέβουλη αγάπη ήταν παντού και πάντοτε η αναμφοβήτη νικητριά. Ένας μόνος την νίκησε: κατακίτρινος από κακία και ζηλοφθονία: ο επάρατος εχθρός της ανθρωπότητας. Έκανε ύπουλα και παραπλαναγτικά την εμφάνισή του για να την συντρέξει σε μια ύστατη μάχη ολίγων ημερών.

Όμως και σ' αυτό τον αγώνα η ήττα της είναι μια πρώτη εντύπωση.

Γιατί από τη στιγμή που μας έφυγε, την ίδια ώρα που το καντηράκι του τάφου της φώτισε τη χαραγμένη πάνω στην επιτύμβια πλάκα τη ρήση του Ευριπίδη: "Η δ' αρετή και θανούσι λάμπει", άρχισε η αληθινή της ζωή έξω από τον χρόνο, έξω από το διάστημα, μέσα στην καρδιά και τη μνήμη όλων εκείνων που αγάπησε και την αγάπησαν.

Στο φάτανο συζύγου της και στα δυο αξία τέκνα της, φταμένους επιστοιμήσανε τώρα, που είναι την Τετάρτη να έχω μαθητές μου στο Γυμνάσιο της Ερμούπολης, εκφράζω τη φιλία και συμπαραστάση μου.

Καθηγήτρια Ν. Μ. Τσαγκιάς

Σύλλογος Ζερβάδων "Αγ. Ιωάννης"

Φίλες και φίλοι ενυχόμενοι: Ο ήλιος να φωτίζει μ' ελπίδα του κόσμου τις γειτονιές κι ο Χριστός μας να γεννηθεί σε μια Φάτνη Αναγέννησης, όπου η θεά επιστήμη θα καίει θυμίαμα γνώσης στον βωμό της υγείας και μια νέα σελίδα εντυχίας με χρώματα Αγάπης και αστέρια Ειρήνης θα κοσμεί το ημερολόγιο της ζωής του πλανήτη μας

Καλή μας χρονιά
Το Δ.Σ. του Συλλόγου μας

ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΚΑ ΣΥΜΜΙΚΤΑ

Του Ηλία Τσιτσέλη τόμοι Α και Β

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΩΝ & ΙΘΑΚΗΣΙΩΝ ΠΕΙΡΑΙΑ

Το μνημειώδες αυτό έργο, η σημαντικότερη πηγή πληροφοριών για την ιστορία των νησιών μας, νομίζουμε ότι είναι απαραίτητο για κάθε βιβλιοθήκη

ΝΕΟ Δ.Σ. ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΚΕΦΑΛΟΝΙΤΩΝ ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗΣ & ΝΟΤΙΩΝ ΠΡΟΑΣΤΕΙΩΝ

Την Κυριακή, 1 Δεκεμβρίου 2002, στα γραφεία του συλλόγου μας διεξήχθησαν οι εκλογές για την ανάδειξη του νέου Διοικητικού Συμβουλίου.

Το σύνολο των μελών μας προσήλθε και συμμετείχε κανονικά στην εκλογική διαδικασία, αποδεικνύοντας στην πράξη τη μεγάλη του αγάπη για το σύλλογο και την ιδιαίτερη πατρίδα μας, την Κεφαλονιά. Πρώτος σε ψήφους αναδείχθηκε ο Γιάννης Κ. Κωνσταντάτος, οικονομολόγος, και για πολλά χρόνια γραμματέας του συλλόγου. Στη διαδικασία σύστασης νέου προεδρείου αναδείχτηκαν ομόφωνα από το σώμα Πρόεδρος του συλλόγου μας:

Πρόεδρος Γιάννης Κωνσταντάτος, Α' Αντιδρός Ηλίας Καλός, Β' Αντιδρός Γιώργος Βάλαμος, Γεν. Γραμματέας Αναστασία Σπυριδού-Λιβεράτου, Ειδ. Γραμματέας Αναστασία Αερολύμανου - Τσούλη, Ταμίας Γιώργος Αραβαντινός - Βαρθολομαΐος, Μέλη: Μάκης Αραβαντινός, Μάκης Κάρδαλης, Ερασιώτα Θεοκτότου.

Με την ελπίδα ότι θα στηριχτεί με κάθε μέσο το σύλλογό μας σας ευχαριστούμε θερμά για το ενδιαφέρον σας και σας περιμένουμε στις εκδηλώσεις μας.

Ο Πρόεδρος
Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΤΟΣ
Η Γενική Γραμματέας
Α. ΣΠΥΡΙΔΟΥ-ΛΙΒΕΡΑΤΟΥ

Ευχαριστούμε τον κ. Τάκη Παυλάτο για τις ευχές του και του ευχόμεστε Χρόνια πολλά και Ευτυχισμένος ο Καινούργιος Χρόνος

Ο Πρόεδρος και το Δ.Σ. της Αδελφότητας Κεφαλλήνων & Ιθακήσιων Πειραιά

ΜΙΚΡΕΣ ΑΓΓΕΛΙΕΣ

⇒ **ΠΛΟΥΝΤΑΙ** στη Β. Ιθάκη σε κοινοτικό δρόμο: Πολύ παλαιά οικία με στέρονα, κήπο, βέντρα και περίγυρο 600 τ.μ. Όπως επίσης στον ίδιο χώρο μια ακόμη οικία δύο δωματίων μεσοσημιακής κατασκευής, ζύλινη με επένδυση λαορίνας. Πληρ. Τηλ. 210 4927047 - (26740) 31767 - 31181.

⇒ **ΠΩΛΕΙΤΑΙ** στην Πεσόδα, κτήμα 7,2 στρ. αμφιθεατρικό, θέα θάλασσα & δάσος, εφάπτομο σχεδίου οικισμού, 500μ. από θάλασσα, τηλ. Επικοινωνίας 210 9418863 (απόγ.), 210 3358309 (πρωί)

⇒ **ΠΩΛΕΙΤΑΙ** στον Καραβόμυλο Σέμης οικόπεδο 540 τ.μ. εντός σχεδίου, τηλ. επικοινωνίας 210 9014601 - 210 7659344.

ΛΟΓΟΣ
ΚΕΦΑΛΛΗΝΩΝ & ΙΘΑΚΗΣΙΩΝ

ΔΙΗΜΗΡΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΩΝ & ΙΘΑΚΗΣΙΩΝ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΓΡ. ΛΑΜΠΡΑΚΗ 144
185 35 ΠΕΙΡΑΙΑ
Τηλ.: 2104227418 Fax: 210 4227417
e-mail: sisifos@asda.gr

ΣΥΝΤΑΣΣΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΓΙΑ ΤΟ ΝΟΜΟ ΒΙΒΙΑΝΝΑ ΒΑΡΔΗ ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΑΡΟΥΣΟΣ

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ 7,34 €

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ - ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΚΑΡΟΥΣΟΥ ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ - ΕΚΔΟΣΕΙΣ Γρ. Λαμπράκη 144 Πειραιάς Τηλ.: 210414934

ΤΟ ΚΕΦΑΛΟΝΙΤΙΚΟ ΜΑΓΑΖΙ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΟΥ ΑΙΓΑΛΕΩ

Διοικητής: ΝΙΚΟΣ Β. ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ

ΦΡΟΝΤΙΖΟΥΜΕ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΣΑΣ ΠΡΟΣΕΧΡΙΚΟΣ

ΟΠΤΙΚΑ • ΦΑΚΟΙ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

GENERAL OPTICS S.A.

ΔΗΜΑΡΧΕΙΟΥ 12 (ΠΑΛΑΤΙΑ ΕΣΤΑΥΡΩΜΕΝΟΥ) ΑΙΓΑΛΕΩ - ΤΗΛ. 5314835 ΚΟΥΝΤΟΥΡΠΟΥ 55 & ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΓΟΝΙΑ (ΝΕΟ Ι.Κ.Α. ΑΙΓΑΛΕΩ) ΤΗΛ. 5902081

ΜΑΡΙΑ Π. ΠΟΛΥΧΡΟΝΑΤΟΥ

Καθηγήτρια Αγγλικής Γλώσσας

Πρωτῶες 7 Π. Φάληρο

ΤΗΛ.: 210 9882663
Κιν. 097 - 7010453

www.kefalonia.net.gr

Η μεγαλύτερη βάση δεδομένων για την Κεφαλονιά με πάνω από 120.000 επισκέπτες

Νέες υπηρεσίες: FORUMS CHAT Νέα πακέτα τιμών

Προβληθείτε - Διαφημιστείτε

Οι συνεργάτες του **kefalonia.net.gr** όπως εύχονται **ΚΑΛΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ ΚΑΙ ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΟ ΤΟ 2003**

Ο επιχειρηματικός κατάλογός μας μεγαλώνει...

Ανθοπωλεία: Μ. Κυριακίδου - Γεροντί - Βονδύρος - Δικηγορικό Γ. Κοουρογιάννης - Gallery Πολύδωρο - Courlier - ACS - Ενοίκ. Διαμέριση - Golden Coast - Δημητρά - Σιστόπουλος - Galini - Σιδουλιά - Σολο - Στάσιος - Μιέμας - Belle Vista - Μακίς - Γαρίβας - Villia - Οδούσης 2001 - Anchor - Ηλιοπροσεύμα - Galaxy - Αλέξης - Α.Ι. Σιδουλιά - Polythmia - Σπάρτα - Ενοίκ. - Motel - Safe - Venus - Porto - Likouris LTD - Εργαστήριο: Σκαλοτόπι - Σαχρανοπούλα - Μπουδός - Δ. Νηϊνο - Καρ. Πληροφορική - Εκδόσεις - ΕΚΔΟΣΕΙΣ: San Giorgio - Princess Hotel - Astens - Paspali - Αϊνός - Ocas - Kastro Hotel - Ionia House - Τεχν. Προκτορεία: ΚΤΕΛ - Κορβαλάς - Tours - Τηλ. Υπηρεσίες: Economical - Φωτόριο - Κυριακίδου - Studio - Είδη Λογ. - Τεχνολογία - Εμπ. Καποστράτη - Φωτοπλάτος - Ζ. - Κασά - Βόδα - Cafeland - Περίσσο - Β. Πουλυλάτος - Ροζά - Accessories - Casa Ideale - Sound Design - Ενοίκ. Αυτοκινήτων: L.M. - Libera - CBR - Carelli - G.S.R. - Εργαστ. Πληροφορικής: Fulmine Kids - Επιστήριο - Σπίρος - Φαίδρο - Ανοικτήρες - Φωτοσύνθεση - Σπύρος - Αρμάκης - World - Κατασκευές: Μπαζιόπουλος - Νηϊνός - Γ. Κάβρας - Cava - Agathis - Cafe - Bar - Daccor - Il Poggio Dei Cato - Οικοδομικά: Υψακ - Πετράκης - Δ. - Φωτογραφία: Foto Center - Τεχνικές Εταιρείες: Τζουγαντάς - ΑΔΓ - Τσανόγλου - Επικρ. Πλάκ. Μηχαν. Βαλάνης - Παυλάκης - Ν. **www.kefalonia.net.gr**

Αιθούσα Τριτοβάθμιας Μέσης Εκπαίδευσης (έναντι Αγ. Σπυριδώνος) Αργασσόλη
τηλ.: 26710-27117, fax 26710-29226 e-mail: info@kefalonia.net.gr

ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΗ ΣΤΟΝ ΑΝΔΡΕΑ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟ

Την Τετάρτη 4 Δεκεμβρίου 2002 στις 7.30 το βράδυ στην αίθουσα της Αδελφότητας πραγματοποιήθηκε φιλολογική βραδιά αφιερωμένη στο μεγάλο σατιρικό συγγραφέα και ποιητή Ανδρέα Λασκαράτο. Την εκδήλωση οργάνωσε η Ένωση Φιλολόγων Πειραιά σε συνεργασία με την Αδελφότητά μας. Για τη ζωή και το έργο του συγγραφέα μιλήσαν ο Γεώργιος Γ. Αλιανδράτος, φι-

λόλογος, συγγραφέας, νεοελληνιστής και ο Γεράσιμος Α. Μαρκαντώνας, δ.φ., που κυριολεκτικά συνήρασαν το ακροατήριό τους.

Αποσπάσματα από το έργο του Α. Λασκαράτου διάβασε υπέρχοο ο καθηγητής Δ.Ε. Βλαχάκης Νικόλαος.

Η Αδελφότητα συγκαίρει θερμώς την Ένωση Φιλολόγων Πειραιά, που με επικεφαλής την

Πρόεδρό της, καθηγήτρια φιλόλογο **Ναούμ Καίτη** και τη Γενική Γραμματέα της **Κουμπρού - Χανιώτη Χρυσάνθη**, δ.φ., Προϊσταμένη του 4ου Γραφείου Δ.Ε. Πειραιά, ακούραστα και διακριτικά, αναπτύσσει πολλαπλή δραστηριότητα και παρουσιάζει σημαντικό έργο πολιτισμού μέσα στην πνευματική στέγη της εποχής μας. Θα δημοσιεύσει στην εφημερίδα μας, τις

ομιλίες των δύο εξαιρετών Φιλολόγων για να τις διαβάσουμε και να τις απολαύσουμε όλοι, καθώς είναι πραγματικά συγκροτημένες επιστημονικά και δίνουν ανάγλυφα τη μορφή του μεγάλου Ληζουριώτη συγγραφέα και ποιητή Α. Λασκαράτου. Σήμερα δημοσιεύουμε την ομιλία του και Γεώργιου Αλιανδράτου. Σε επόμενο φύλλο της εφημερίδας μας θα δημοσιεύσουμε την ομιλία του και Γεράσιμου Μαρκαντώνας.

Ανδρέας Λασκαράτος, η ζωή και το έργο του

Η ομιλία του
και Γεώργιου Γ. Αλιανδράτου,
φιλόλογου, συγγραφέα, νεοελληνιστή

Σατιρικός ποιητής, πεζογράφος και κοινωνικός στοχαστής, ο Ανδρέας Λασκαράτος γεννήθηκε το 1811 στο Ληζουρι και πέθανε το 1901 στο Αργυστάλι. Έγραψε ποιήματα, πεζογραφήματα, πολεμικά βιβλία και φυλλάδια (μυθόλογος), τεχνολογικά δοκίμια για τον πεζό και ποιητικό λόγο, και πολλά γράμματα σε τοπικές εφημερίδες. Οι γονείς του, Γεράσιμος - Τυπιάδης Λασκαράτος και Στυλιανή Μόνες, ανήκαν σε οικογένειες "χρυσόβιβλικές" της Επανάστασης αριστοκρατίας (libro d'oro). Δεν ήταν ιδιαίτερα μορφωμένοι ούτε ιδιαίτερα πλούσιοι - ήταν εύποροι, με κτηματική περιουσία. Ο Ανδρέας ήταν το πρώτο παιδί ακολουθώντας τρεις αδελφές και τρεις αδελφούς. Οι εγκύκλιες σπουδές του έγιναν στο Ληζούρι, στο Αργυστάλι και στη σχολή του Νεόφυτου Βάμβα στο Κάστρο, κοντά στο Αργυστάλι. Εκ μαθηθής ήταν εξύμνητος, απειθαρχος και αμελής.

Το 1828-1834 έζησε στην Κέρκυρα, κοντά στο θέατο του Δημητρίου Δελοδέστατου (1782-1844), πολιτικό με κοινωνική λαμπρότητα. Τότε φοίτησε για λίγο στην Ιόνια Ακαδημία, στο Νομικό Τμήμα. Στην Κέρκυρα επίσης εγγνώρισε τον Διονύσιο Σολωμό (1798-1857). Πήγαινε στο σπίτι του, του έδειχνε τα στιχουργικά του δοκίμια και άκουε τις παρατηρήσεις του. 1834-1836, μικροπύληλος στο Αργυστάλι. 1836-1837, νομικές σπουδές στο Παρίσι, κατ' απαίτηση του πατέρα του, ο ίδιος ήθελε να γίνει γιατρός. 1837-1839, νομικές σπουδές στην Πίζα, όπου πήρε και το δικηγόρο. Μετά τις σπουδές του εγκαταστάθηκε στο Ληζούρι και προσπάθησε να κμείνει τον δικηγόρο, αλλά αισθανόταν αποστροφή προς το επάγγελμα, και το 1843 παραίτηθηκε. Το 1846 παντρεύεται την Πηνελόπη Κοργιάλινα, κόρη του Δημητρίου Κοργιάλη (1775-1861), μεγαλύτερου στο Ληζούρι, που του έγινε πολιτικός σύντροφος και αργότερο τον υποστηρίχθηκε σε όλες τις τρικυμίες της ζωής του. Απόκτησαν εννιά παιδιά, επτά κόρες και δύο γιους - βιβλική οικογένεια, αλλά με οικονομικές δυσκολίες.

Το 1854 εγκαταστάθηκε στο Αργυστάλι, όπου και θα ζήσει σχεδόν όλη την υπόλοιπη ζωή του. Τον Φεβρουάριο του 1856 εκδίδονται τα *Μυστήρια της Κεφαλονιάς ή Σκέψεις απάνου στην οικογένεια, στη θρησκεία και στην πολιτική εις την Κεφαλονιά*, το μοιραίο βιβλίο της ζωής και της σταδιοδρομίας του. Η πολεμική του κατά της Εκκλησίας και των Ριζοσπάστων της Επανάστασης ήταν αμελίκτη και αμέσως προκάλεσε σκάνδαλο. Ακολούθησε αφορισμός του μητροπολίτη Κεφαλονιάς Σπυριδώνος Κοντομικαίου και κηδεύτηκε στο φανατισμένο πλήθος. Φυγή στη Ζάκυνθο, νέος αφορισμός και τέλος φυγή στο Λονδίνο. Επιστροφή στη Ζάκυνθο τον Ιανουάριο του 1857. Στις 5 Μαΐου 1859 αρχίζει την εκδόση μιας μικρής οικογενειακής εφημερίδας, που την ονόμασε συμβολικά "Λύχνος", γιατί τη θεωρούσαν άγαντα που θα βοηθούσε στην ανάληψη της κοινωνικής ή εκδοχής του "Λύχνου" που προκαλεί νέες περιπέτειες: το 1860 έρχεται σε σύγκρουση με τον αρχηγό των νέων Ριζοσπάστων Κωνσταντίνο Λομβάρδο (1820-1888) και καταδικάζεται σε φυλάκιση. Το 1862/1863 εκδίδει τις *Καταδρομές* εξαιτίας του Λύχνου. Το 1864 γίνεται η ένωση της Επανάστασης με την Ελλάδα.

Στα χρόνια που μεσολάβησαν από την Ένωση ως τους *Χαρακτήρες* (1864-1886), ο Λασκαράτος παρουσιάζει συγγραφική ευφορία. (Τους τίτλους των έργων της περιόδου αυτής βλ. παρακάτω). Στο τέλος

του 1886 εκδίδεται το *Ιδού ο άνθρωπος. Ανθρώπινοι χαρακτήρες ή Ο άνθρωπος*. Είναι το τελευταίο του βιβλίο. Ύστερα από αυτό ακολουθούν δημοσιεύματα μόνο στις εφημερίδες, κυρίως τις τοπικές, συνήθως για μικροζητήματα, που ποτέ δεν έφθασαν να τον αποσκολύνουν. Το 1899 ο φωτοστέφανος ιεράρχης της Κεφαλονιάς Γεράσιμος Δόρτζας (1851-1901), φίλος και θαυμαστής του, θα ζητήσει από τη Σύνοδο την άρση του αφορισμού του, πράγμα που θα γίνει στις 19 Ιανουαρίου του 1900. Τη νύκτα της 23 προς 24 Ιουλίου του 1901 ήρθε γλιόνη το τέλος. Έτσι, ο πρώην απόβλητος της Εκκλησίας θα κηλεύεται με όλες τις τιμές - και με πανελλήνια ανενώρση.

Ο φυσικός προκισμός του Λασκαράτου σε νοσηρότητα αναμφισβήτητη ήταν έξοχος. Υπήρξε πνεύμο οξύ, παρατηρητικό, αντιστοχικό και σπινθηροβόλο, με σατιρική διάθεση και σαρκαστική επιθετικότητα, πραγματιστής που διέπεται από βαθύτατο ορθολογισμό. Εξάλλου, ήταν τύπος νευρικός, εριστικός και πεισματάρης, με συνεκτικές παρορμήσεις για κοινωνική ανανόρθωση. Τις ιδέες του τις υποστήριζε με πάθος και φανατισμό. Έτσι, γίνονταν ιδιότροπος, μαχητικός και "φιλόνομος". (Το τελευταίο το αναγνωρίζει και ο ίδιος στους *Χαρακτήρες* του). Η καταγωγή του και η κοινωνική του θέση του δημιουργούσαν συνείδηση αριστοκρατική. Οι σπουδές του στην Ευρώπη του έδωσαν, εκτός των άλλων, και διδάγματα δημοκρατικού και φιλελεύθερου. Έζησε μέσα στο κλίμα του γαλλικού Διαφωτισμού και δέχτηκε την επίδραση του φιλοσοφικού ορθολογισμού. Ρουσό, Μοντεσκιέ, Βολτέρος, Κονταρό κ.τ.λ. θα γίνουν οι πνευματικοί του πατέρες και σύντροφοι. Ο θρησκευτικός φιλελευθερισμός και το πνεύμα της Μεταρρύθμισης θα τον ενισχύουν τις αντικληρικές διαθέσεις που είχε πάντοτε. Αυτές θα αποτελέσουν τη συνδυαστική στήλη των στοχασμών του και θα κεντηθούν στη θρησκευτική του συνείδηση. Αλλά τα φιλελεύθερα και δημοκρατικά κηρύγματα του Διαφωτισμού δεν βρήκαν βαθύτερη αλληθία στην ψυχή του νεαρού αρχαιομαθημένου. Στα κοινωνικά και τα πολιτικά προβλήματα ο πανέξυμνος Λασκαράτος θα μείνει συντηρητικός και αντιδραστικός, ουσιαστικό δέσμιος στην ιδεολογία της κοινωνικής του τάξης. Και όμως, δεν συμπεριζείται παντού την ιδεολογία των "χρυσόβιβλικών". Με την επίδραση της "Ευρώπης" θα κμείνει αρκετά βήματα προς τον αστισμό, αλλά δεν θα ολοκληρώσει τη μετάβαση. Και αυτό θα του δημιουργήσει ψυχικό δίκαμο: δεν θα είναι ούτε "άρκοντας", ούτε "αστός" θα μείνει ανεδαφικός, ανικανοποίητος και αντιπατικός.

Έτσι, γίνεται διυπόστατος: φιλελεύθερος, ανανεωτικός, προοδευτικός και θρησσοτικός στις θρησκευτικές του πεποιθήσεις και απέναντι στην Εκκλησία (αν και σε πολλά σημεία υπερβολικός) - συντηρητικός, αντιδραστικός και μωμικός στην κοινωνική και πολιτική του ιδεολογία και τοποθέτηση. Γεννήθηκε άρχοντας της Επανάστασης αριστοκρατίας και έζησε με την ψυχολογία του άρχοντα. Αρχεί να διαβάσει κανείς τα *Μυστήρια της Κεφαλονιάς* (1856) - που αποτελούν τη συνδυαστική στήλη της ιδεολογίας του, οριστική και ανεξέλικτη - για να καταλάβει τη νοστινιά του. Πολέμησε τον φιλελευθερισμό και τον Ριζοσπαστισμό της Επανάστασης με το σχήμα της "αγυρταίας" και της "πλάνης". Δέχεται την Αγγλική "Προστασία" και θέλει μόνο ορισμένες μεταρρυθμίσεις ηθικού περιεχομένου. Και η οικογένειά του που προβάλλει στα *Οικονομικά* είναι μια αρχοντική, όχι λαϊκή ούτε αστική οικογένεια. Και αργότερα η ένωση της Επανάστασης με την Ελλάδα δεν τον ενθουσιάζει. Είναι όμως προς τιμήν του ότι σιγά - σιγά παραδέχτηκε τα νεότερα σχήματα της κοινωνικής μεταβολής. Στα χρόνια του Τρικόπη, τότε που γίνεται βαθύτερος κοινωνικός μετασχηματισμός στη χώρα, ζει και ενστερνίζεται το ανα-

ωτικό πνεύμα της εποχής. Είναι ένθερμος οπαδός του Τρικόπη, συγκροτημένα προοδευτικός, και άσπονδος εχθρός της φεουδαρχίας και της κομματικής διαφθοράς - και του Δεληγιάννη που την εκπροσωπούσε. Πρέπει όμως να προκείσθω ότι σε όλη τη μακρά και αγώνιστική ζωή του δεν του έλειψε, η ειλικρίνεια και η πνευματική εντιμότητα. Είναι θαυμαστή η συνέπεια, το θάρρος και η αντήθη που τον έδειξε σε όλες τις - πολλές - περιπέτειες του βίου του.

Ευτυχώς, η κοινωνική του τοποθέτηση δεν τον εμπόδιζε να δειχτεί την επίδραση της λαϊκής θρησσοστασίας. Η περιπέτεια αστυθροφία τον εμπνέει δημοκρατικό και του καλλιεργεί τη σατιρική προδιάθεση: εκμεταλλεύεται το λαϊκό πνεύμα και εντάσσει στα κείμενά του δίσαικα και παροιμίες, ανέκδοτα και μύθους, που είναι και αυτά, όπως και ο ίδιος, πανέξυμνα και βροσερά. Εξάλλου, η μεγάλη παράδοση της Επανάστασης παρηγορησίας μετά την ελευθεροταμία του 1848 - 1849 θα του προσφέρει το άνετο κλίμα, εκείνο που του πήγαινε πιο πολύ, για να διώσει διεξόδο στους στοχασμούς και τις εκρήξεις του, στον σπινθηροβόλο και την ειρωνεία του - για να κορέσει με ένα λόγο το πάθος της δημοσιότητας που είχε. Επίσης η Επανάστατική πνευματική παράδοση - Σοφισμός, Μηνιάδης, Δαμοδός, Σολωμός, Τερτσέτης, Τυπιάδης, Βολαωτήρης, Κοινόμενος κ.ά. - είτε ως μελέτη είτε ως περιπέτεια αμύσηφορα (σφαλώς και η Κριτική λογοτεχνία, το έργο του Βηλαρά και του Χριστόπουλου και οι σπουδές του στο εξωτερικό), του έδωσαν το μεγάλο διδάγμα για την ανάγκη της εθνικής γλώσσας. Ο Λασκαράτος επέστρεψε στην ανάγκη της δημοτικής με συνέπεια και πάθος αμετακίνητο - την συνδέει αναπόσπαστα με το έθνος και θεωρεί τον "λογιστατισμό" μέγιστο εμπόδιο στην εθνική πρόοδο, ούτε λίγο ούτε πολύ εθνική προδοσία. Βέβαια, η δημοτική που γράφει δεν είναι ούτε λαμπρή ούτε καθαρή: έχει ιδιορρυθμίες λεξιλογικές, γραμματικές, συντακτικές, τοπικούς ιδιωματισμούς κ.ά. και φυσικά δεν μας ικανοποιεί. Αλλά οι δύο μελέτες που δημοσίευσε για τη γλώσσα (1884 και 1885) είναι ζωντανές, πειστικές και πολύ ενδιαφέρουσες.

Εκεί που η επαναστατική παράδοση, με τη λαμπρή ποίηση της λ.χ., δεν είχε καμιά επίδραση στην ψυχή και το έργο του, είναι ο λυρισμός και η Ορθοδοξία: ο πρώτος του ήταν άγνωστος, και από τη δεύτερη απομακρύνθηκε. Δεν ήταν καθόλου άθεος. Κατέκλεισε από θρησκευτικό συναίσθημα, να έλαγα, βαθύτατο. Είναι απόδός της θρησκείας του Χριστού, αλλά με τρόπο ορθολογικό και φιλελεύθερο: δεν έχει μεταρρυθμίσεις αντισυμπεριεργητικές τον χριστιανισμό ως θρησκεία της αρετής και αρνείται όλες τις εκδηλώσεις της λατρείας: πιστεύει δηλαδή σε μια "λογική" θρησκεία, που εξασφαλίζει στον άνθρωπο την ηθική του ευδαιμονία. Η "μυστική" πνευματικότητα της Ορθοδοξίας τον άφησε εντελώς ασυγκίνητο, ακριβώς γιατί του έλειπε ο συναίσθηματικός κροδωσμός.

Αλλά η στάση της Εκκλησίας απέναντι του

υπήρξε βόναυση, παράνομη και άστοχη. Δεν ανέκτησε η Εκκλησία της θρησκευτικές απόψεις ή έστω παρεκκλίσεις των Μυστηρίων της Κεφαλονιάς και προκείσθω σε πράξη ανεπιτηρητή, τον μοιραίο εκείνον αφορισμό του 1856. Αλλά η πράξη αυτή (όσο και αν ο αφορισμός ήταν κάτι το συνθησπασμένο για κοινά οδικήματα τότε) δεν είχε νομικό και ηθικό έρεισμα, και αντίθετα με τον σκοπό στον οποίο απεβίβη, προκάλεσε κοινωνική αναστάτωση και ταραχή. Ο αφορισμός δηλαδή εκείνος λειτουργούσε ως πράξη ανελεύθερη και βάρβαρη και τη μεν Εκκλησία την εξέθεσε ως αφόρητα καθυστερημένη, ενώ τον Λασκαράτο όχι μόνο δεν τον έθιξε, αλλά τον μωμαιοποίησε και εν πολλοίς τον δικαιοποίησε.

Το κύριο χαρακτηριστικό της πνευματικής προσωπικότητας του Λασκαράτου είναι από το ένα μέρος ο στοχασμός και η σάτιρα, και από το άλλο η μαχητικότητα, το θάρρος και η εντιμότητα. Ο στοχασμός του έχει ως μόνιμο και καυτό θέμα τον άνθρωπο και την αρετή. Αυτήν την ομοιοτυπία αρετή την αναζητεί - και την αποζητεί σε όλες τις ανθρώπινες εκδηλώσεις: στην οικογένεια, την κοινωνία, τη θρησκεία και την πολιτική. Και στο σημείο αυτό είναι παυριπανάς και ανυποχώρητος. Η σάτιρα βοηθεί τον στοχασμό του - η καλύτερη στοχασμός και σάτιρα συναιρούνται σε ηθολογία. Πιστεύει πως "ο σατυριστής είναι κατ' εξοχήν ηθολογικός", "ηθικός εισαγωγικός" και "ερωγέτης της κοινωνίας" (Όμοιος ο σατυριστής). Και τέτοιον ακριβώς θεωρεί τον εαυτό του. Δεν έχει μεγάλες συγγραφικές ικανότητες, έχει όμως πολύ κορμό, πεντακάθαρο σκεψι, ευροεστατό ευρημασία και πολύ ζωντανό και ευχάριστο λόγο, παρά την κακοτάχαλη δημοτικότητά του, με τα πολλά ιδιωματικά και ιδιόρρυθμα στοιχεία του.

Το πεζογραφικό του έργο έχει ηθολογικό, διδακτικό και αρετολογικό χαρακτήρα. Στα περισσότερα κείμενά του είναι μάλλον απόστολος και δημοσιολόγος παρά λογοτέχνης. Έργο καθαρά λογοτεχνικό - δημιουργήματα μυθοπλαστικής φαντασίας - ίσως δεν έχει γράψει κανένα. Παντού κυριαρχεί ο ηθικός στοχασμός, η έννοια της αρετής και ο μαχητικός συλλογισμός. Το περιήρημα *Μυστήρια της Κεφαλονιάς* (1856) - η πέτρα του σκανδαίου για τον αφορισμό του και τη φυγή του - έχουν υπόπλοτο Σκέψεις απάνου στην οικογένεια, στη θρησκεία και στην πολιτική εις την Κεφαλονιά. Η εφημερίδα του "Ο Λύχνος" (1859 κ.ε.), οι *Καταδρομές του Κλήρου της Κεφαλονιάς τον 1856* (1867/1868), η *Δίκη του τη Σύνοδο* (1869) κ.ά. είναι έργα πολεμικής - η *Απόκριση εις τον αφορισμόν* σφαλώς από το καλύτερο του είδους του, βιβλίο καταλυτικό και ρωμολόχο. Η *Στιχομυθική της Γραικικής γλώσσας* (1865), το *Δοκίμιον ποιητικής* (1877) και η *Τέχνη του δημογράφου και συγγραφέου* (1878, έκδ. 1954) είναι τεχνολογικά δοκίμια για την πεζογραφία και την ποίηση. Η *Αυτοβιογραφία* του - παλικά γραμμένη (1863-

1898) - είναι μαρτυρία μιας εποχής, σφαλώς πολύτιμη, αλλά όχι βέβαια έργο φαντασίας. Οι *Στοχασμοί* του (έκδ. 1921) είναι μια συλλογή επιγραμματικών σκέψεων, που μας δείχνουν τα πράγματα που εκκίνησαν το ενδιαφέρον του, τις ιδέες που τον ενέπνευσαν και τη στάση που επέτρεψε στη ζωή του.

Οι *Χαρακτήρες του Ιδού ο άνθρωπος*, (1886), έργο σοφό, γραμμένο με πολλή κοινωνική παρατήρηση και εμπειρία, έχουν μεγάλο ενδιαφέρον από την άποψη της χαρακτηριστικότητας, και τον φέρνουν πολύ κοντά στον Θεόφραστο, τον Λο Μπρυρέ, τον Μοντεσκίε και τους άλλους χαρακτηριστογράφους. Μπορεί μάλιστα να πει κανείς ότι το έργο αυτό πλησιάζει προς τη λογοτεχνία. Αλλά και εδώ κυριαρχεί η σκέψη και η αρετολογία του και γι' αυτό το παραλληλίζω με τους Στοχασμούς του. Λογοτεχνικό έργο είναι μάλλον το *Ηθι, έθιμα και δοξασίες της Κεφαλονιάς* (έκδ. 1924). Αλλά κι αυτό, παρ' όλο που έχουν αρκετή φαντασία και κάποιο νόστιμο σάτιρα, δεν έχουν ιδιαίτερη λογοτεχνική αξία. Είναι υπερτάχως διηγησιακές, σαν μακροσάρτα παραμύθια, όπου μεταφέρονται αυτοίσιαι οι ιδέες του για τη θρησκεία, την κοινωνία και την πολιτική (όχι για την πολιτική του Επανάστασης Ριζοσπαστισμού, αλλά της κομματικής φουλότητας και διαφθοράς του ελληνικού κράτους).

Η ποίηση του είναι το πιο γνωστό μέρος του έργου του - μετά τον αφορισμό του -, αυτό που έχει φθάσει περισσότερο στα ευρύτερα κοινά. Ασφαλώς, στο *Επιτομήμα διάφορο* (1872) έχει συμπεριλάβει τους καλύτερους στίχους του. Τα ανέκδοτα ποιήματά του, που δημοσιεύτηκαν στον τρίτο τόμο των Ανάτων του (1959), εκτός από το φιλολογικό ενδιαφέρον που παρουσιάζουν, δεν προσθέτουν καινούργια πράγματα στην ήδη γνωστή ποιητική δημιουργία του. Μερικοί στίχοι του έχουν μείνει παρωματικοί, ιδίως στην Κεφαλονιά: "Όντις έβλασε ο θεός την Οικουμενική", το Ληζούρι και τόσους άλλους τόπους" κ.λ.λ. Αλλά η ποιητική προσφορά του Λασκαράτου είναι περισσότερο διαστρωμένη. Ο ίδιος είχε πλήρη επίγνωση των δυναμειών του, και με την ειλικρίνεια που τον χαρακτήριζε, ομολογεί την αδυναμία του πρώτα με τον τίτλο της συλλογής του *Στιχομυθία*, και ότι Ποιήματα - ύστερα με το τέλος του προλόγου του στην ημιτέλη *Βάρκα - Κανονιστά*. Δεν μπόρεσε, λέει, να την συνεχίσει: "Επιθύμησα πάντα ν' ανέβω εις την Περσασσό και να πάω μισοστραίος ο ανήφορος μ' έβάρυνε κι εγώσος οπίσω. Δεν είχα τα φτερά του φίλου μου του Βολαωτήρη".

Πολλά όμως ποιήματά του, ιδίως τα σατιρικά, έχουν ιδιαίτερο θέλητρο και διαβάζονται με άνεση και πολύ ενδιαφέρον. Οι σατιρικές γελιογραφίες και οι παρωδίες του είναι μοναδικές στη νεοελληνική ποίηση. Το σπινθηροβόλο και δικτικό πνεύμα του ασπρότερε πραγματικό στο *Ληζούρι εις τους 1836*, στο *Γιατί το τάλαρο το λένε τάλαρο*, στα *σόνετα* *Εις τον Έρωτα*, Η *Δευτέρα Παρουσία*, *Στην εκδόση μου*, στο *Συκαριόσασμα εις γενέθλια γαϊδούρα*, στην τριχομυθική εκείνη *παραβία Κουγιάς μεταξύ Αγαμέμνονος και Αχιλλέως*, με τους αμύσητους αναχρονισμούς του, και σε άλλα πολλά. Ακόμη και η αθυροστομία του δεν μας ενοχλεί. Το λαϊνικό κ.ά. Γενικό όμως η αρετολογία, ο διδακτισμός και το σπινθηροβόλο πνεύμα κυριαρχούν σε πάρα πολλούς στίχους του. Υπάρχουν όμως και λιρικές στιγμές που μας αναπαύουν, όπως λ.χ. το *σόνετο* που έγραψε για τη γυναίκα του, *Εις Λονδίνο* το 1851. Εξάλλου, η μορφική τελειότητα των στίχων του είναι άσος, ιδίως στον ενδοκαλλιέργη, στον οποίο είχε ασκηθεί πολύ από τη μακρά αναστροφή του με την Ιταλική ποίηση και στιχομυθία.

Ο Α. ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ ΣΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΟΓΜΑΤΕΧΝΙΑΣ

Χρυσάνθη Κουμπάρη-Χανιώτη, δ.φ., Πρωταθήνη του 4ου Γραφείου Δ.Ε. Πειραιά

Στο άρθρο αυτό παρουσιάζουμε τα κείμενα του Α. Λασκαράτου τα οποία έχουν αναλογηθεί στα σχολικά εγχειρίδια των *Νεοελληνικών Αναγνώσμων* (ΝΑ) και των *Κεμένων Νεοελληνικών Λογοτεχνιών* (ΚΝΛ). Τα εγχειρίδια των ΝΑ διδάσκονταν από το 1884 - 1977/9 στους κύκλους εκπαίδευσης που αντιστοιχούν στη σημερινή Δευτεροβάθμια εκπαίδευση¹: τριτάτη Ελληνικά σχολεία, τετρατάτη Γυμνάσια, εξατάτη Γυμνάσια, Ημιγυμνάσια, πρακτικά Λύκεια, Προγυμνάσια, οκτατάτη Γυμνάσια, Γυμνάσια πρακτικής κατεύθυνσης, Γυμνάσια κλασικής κατεύθυνσης, Γυμνάσια Α' βαθμίδας, Γυμνάσια θεωρητικής κατεύθυνσης, Γυμνάσια θετικής κατεύθυνσης και Λύκεια γενικής κατεύθυνσης. Τα ΝΑ εγκρίθηκαν και κυκλοφόρησαν από το 1884 έως το 1977 στο πλαίσιο των παρακάτω οκτώ περιόδων: 1) 1884-1909, 2) 1909-1913, 3) 1913-1917, 4) 1917-1929/30, 5) 1929/30-1938, 6) 1938-1950, 7) 1950-1956/7 και 8) 1956/7-1977. Στη συνέχεια ακολουθεί σταθιακή η αντιστοίχηση των Νεοελληνικών Αναγνώσμων με νέα σχολικά εγχειρίδια για όλες τις τάξεις της Μέσης / Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Πρόκειται για τα Κείμενα Νεοελληνικών Λογοτεχνιών ή εισαγωγή των οποίων συνιστά τμήμα για το εκπαιδευτικό σύστημα και τη διδασκαλία του μαθήματος, που μετά από περίπου ένα αιώνα προσλαμβάνει μια νέα διάσταση.

Το θέμα της αναλογητικής του Α. Λασκαράτου ενδιαφέρει πρωτίτως τον ειδικό ερευνητή όμως θα αποσπαστούμε και κάθε "μάχιμο" φιλόλογο που θα επιθυμούσε να παρακολουθήσει τη θέση του επιστημονία συγγραφέα στη διδασκαλία των Νέων Ελλήνων. Ο μελετητής εντοπίζει για πρώτη φορά κείμενα του Α. Λασκαράτου στην 4η σειρά Νεοελληνικών Αναγνώσμων (1917-1929/30). Πρόκειται για το ποίημα *Τζιτζίκας* και γράφος² που αναλογηείται στο εγχειρίδιο του Ιωάννη Παλέη, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια τους μαθητές της Α' τάξεως των Ελληνικών σχολείων, Βιβλιοπωλείον Ιωάννου Ν. Σιδερά, Εν Αθήναις 1919. Από το χρονικό αυτό σημείο και μετά η παρουσία του συγγραφέα στο ΝΑ είναι συνεχής. Συγκεκριμένα ο Α. Λασκαράτος από το 1919 αναλογηείται σε 38 Νεοελληνικά Αναγνώσματα με 39 κείμενα (30 πεζά και 9 ποιητικά). Το εγχειρίδιο στο οποίο αναλογηείται είναι τα εξής³:

1. **Πολέμης Ιωάννης**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια τους μαθητές της Α' τάξεως των Ελληνικών σχολείων, Βιβλιοπωλείον Ιωάννου Ν. Σιδερά, Εν Αθήναις 1919.
2. **Σαρής Γ. Αλέξανδρος**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια τους μαθητές της Α' τάξεως των Ελληνικών σχολείων, Βιβλιοπωλείον Ιωάννου Ν. Σιδερά, Εν Αθήναις 1924⁴.
3. **Σαρής Γ. Αλέξανδρος**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια τους μαθητές της Α' τάξεως των Ελληνικών σχολείων, Βιβλιοπωλείον Ιωάννου Ν. Σιδερά, Εν Αθήναις 1928.
4. **Κοντόπουλος Νικόλαος**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια τους μαθητές της Β' τάξεως των Ελληνικών σχολείων και της αντιστοιχού των λοιπών της Μέσης Εκπαίδευσης, Ηλίας Ν. Δίκαιος, Εν Αθήναις 1927⁵.
5. **Σαρής Γ. Αλέξανδρος**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια τους μαθητές της Γ' τάξεως των Ελληνικών σχολείων και της αντιστοιχού των λοιπών σχολείων της Μέσης Εκπαίδευσης, Μιχαήλ Σ. Ζηκάρης, Εν Αθήναις 1923.
6. **Κοντόπουλος Νικόλαος**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια τους μαθητές της Γ' τάξεως των Ελληνικών σχολείων και της αντιστοιχού των λοιπών σχολείων της Μ. Εκπαίδευσης, Ηλίας Ν. Δίκαιος, Εν Αθήναις 1925.
7. **Ζερβός Σ. Ιωάννης**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια τους μαθητές της Α' τάξεως του Γυμνασίου, Ι. Ν. Σιδερά, Εν Αθήναις 1918.
8. **Σαρής Γ. Αλέξανδρος**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια τους μαθητές της Α' τάξεως των τετρατάτων Γυμνασίων και της αντιστοιχού τάξεως των λοιπών σχολείων της Μέσης Εκπαίδευσης, Ι. Ν. Σιδερά, Εν Αθήναις 1928.
9. **Ουράνη Ελένη, Κόττου Λίλα**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια τους μαθητές της Α' τάξεως των Γυμνασίων και Ημιγυμνασίων, Ι. Ν. Σιδερά, Εν Αθήναις 1931.
10. **Σαρής Γ. Αλέξανδρος**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια τους μαθητές της Β' τάξεως των τετρατάτων Γυμνασίων και της αντιστοιχού τάξεως των λοιπών σχολείων της Μέσης Εκπαίδευσης, Ιωάννης Ν. Σιδερά, Εν Αθήναις 1925.
11. **Σαρής Γ. Αλέξανδρος**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια τους μαθητές της Β' τάξεως των εξατάτων Γυμνασίων και Ημιγυμνασίων και της αντιστοιχού τάξεως των λοιπών σχολείων της Μέσης Εκπαίδευσης, Ιωάννης Ν. Σιδερά, Εν Αθήναις 1930 (7).
12. **Σαρής Γ. Αλέξανδρος**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια τους μαθητές της Γ' τάξεως των εξατάτων Γυμνασίων και της αντιστοιχού τάξεως των λοιπών σχολείων της Μέσης Εκπαίδευσης, Ιωάννης Ν. Σιδερά, Εν Αθήναις 1930 (5).
13. **Παρορίτης Κώστας, Αργυρόπουλος Ακ.**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια την τε-

τάρτην τάξιν των Γυμνασίων θηλέων, Δημ. Τζάκος - Στεφ. Δελογραμμάτικος, Εν Αθήναις 1930.

14. **Αντωνάτος Χ., Φιλιππάτος Θ.**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια την Δ' τάξιν των εξατάτων Γυμνασίων, Α.Μ. Κοντομάρης, Αθήναι 1930.
15. **Σαρής Γ. Αλέξανδρος**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια τους μαθητές της Δ' τάξεως των Γυμνασίων και της αντιστοιχού τάξεως των λοιπών σχολείων της Μέσης Εκπαίδευσης, Ιωάννης Ν. Σιδερά, Εν Αθήναις 1930.
16. **Κοντόπουλος Νικόλαος**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια τους μαθητές της Δ' τάξεως των εξατάτων Γυμνασίων και της αντιστοιχού των λοιπών σχολείων της Μέσης Εκπαίδευσης, Ηλίας Ν. Δίκαιος, Εν Αθήναις 1934.
17. **Σαρής Γ. Αλέξανδρος**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια τους μαθητές της Δ' τάξεως των Γυμνασίων, Ιωάννης Ν. Σιδερά, Εν Αθήναις 1937 (5).
18. **Κοντόπουλος Α. Νικ., Οικονόμου Χ. Μιχ., Διάφω Αθαν., Ζήσης Δημ. κ.ά.**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια την τετάρτην τάξιν των Γυμνασίων παλαιού τύπου, Ο.Ε.Σ.Β., Εν Αθήναις 1940.
19. **Κοντόπουλος Νικ., Οικονόμου Μιχ Βεκιαρέλλης Αριστ., Ζήσης Δημ. κ.ά.**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια την Δ' τάξιν των Γυμνασίων και την Β' τάξιν των Αστικών σχολείων, Ο.Ε.Σ.Β., Εν Αθήναις 1940.
20. **Κοντόπουλος Νικ., Οικονόμου Μιχ Βεκιαρέλλης Αριστ., Ζήσης Δημ. κ.ά.**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια την Δ' τάξιν των Γυμνασίων και την Β' τάξιν των Αστικών σχολείων, Ο.Ε.Σ.Β., Εν Αθήναις 1943.
21. **Κοντόπουλος Α. Νικ., Οικονόμου Χ. Μιχ Διάφω Αθ., Ζήσης Δημ. κ.ά.**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια την τετάρτην τάξιν των Γυμνασίων παλαιού τύπου, Ο.Ε.Σ.Β., Εν Αθήναις 1946.
22. **Κοντόπουλος Ν. Πετρόπουλος Δ., Σπυριδάκης Γ.**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια την 4ην τάξιν των Γυμνασίων, Ο.Ε.Σ.Β., Αθήναι 1950.
23. **Βρανούσης Α. Σφυρόρα Β., Καλαματιανός Γ., Ρωμαίος Κ., Παρρής Π.**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα, Δ' Γυμνασίου, Ο.Ε.Σ.Β., Εν Αθήναις 1956.
24. **Βρανούσης Α. Σφυρόρα Β., Καλαματιανός Γ., Ρωμαίος Κ., Παρρής Π.**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα, Δ' Γυμνασίου, Ο.Ε.Σ.Β., Αθήναι 1976 (14).
25. **Βρανούσης Α. Σφυρόρα Β., Καλαματιανός Γ., Ρωμαίος Κ., Παρρής Π.**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα, Δ' Γυμνασίου, Ο.Ε.Σ.Β., Αθήναι 1976 (14).
26. **Βρανούσης Α. Σφυρόρα Β., Καλαματιανός Γ., Ρωμαίος Κ., Παρρής Π.**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα, Α' Λυκείου, Ο.Ε.Σ.Β., Αθήναι 1979.
27. **Σαρής Γ. Αλέξανδρος**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια τους μαθητές της Ε' τάξεως των Γυμνασίων και Λυκείων, Ιωάννης Ν. Σιδερά, Εν Αθήναις 1930.
28. **Οικονόμου Χ. Μιχαήλ κ.ά.**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια την Ε' τάξιν των Γυμνασίων παλαιού τύπου, Ο.Ε.Σ.Β., Εν Αθήναις 1940.
29. **Οικονόμου Χ. Μιχαήλ κ.ά.**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια την Ε' τάξιν των Γυμνασίων παλαιού τύπου, Ο.Ε.Σ.Β., Εν Αθήναις 1946.
30. **Κοντόπουλος Ν., Πετρόπουλος Δ., Σπυριδάκης Γ.**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα Ε' τάξεως Γυμνασίου, Ο.Ε.Σ.Β., Εν Αθήναις 1950.
31. **Καλαματιανός Γ., Σταθοπούλου - Χριστοφελλή Μ., Κοντόπουλος Ν., Φωτιάδης Ευ., Μνιατίης Ηλ.**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα δια την Ε' Γυμνασίου, Ο.Ε.Σ.Β., Εν Αθήναις 1956.
32. **Καλαματιανός Γ., Σταθοπούλου - Χριστοφελλή Μ., Κοντόπουλος Ν., Φωτιάδης Ευ., Μνιατίης Ηλ.**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα Ε' Γυμνασίου, Ο.Ε.Σ.Β., Εν Αθήναις 1957.
33. **Καλαματιανός Γ., Λάγιος Η., Σταθοπούλου - Χριστοφελλή Μ.**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα ΣΤ' Γυμνασίου, Ο.Ε.Σ.Β., Εν Αθήναις 1973 (11).
34. **Καλαματιανός Γ., Λάγιος Η., Σταθοπούλου - Χριστοφελλή Μ.**, Νεοελληνικά Αναγνώσματα ΣΤ' Γυμνασίου, Ο.Ε.Σ.Β., Εν Αθήναις 1975 (13).

Τα 39 κείμενα που αναλογηούνται στα σχολικά βιβλία των ΝΑ είναι τα παρακάτω⁶: *Τζιτζίκας* και γράφος, ΠΟ, 1, 19, 20, 22. *Συμβουλή*, ΠΟ, 2, 3. *Ο ατίμητος*, 4. *Ο πόλεμος του εαυτού του*, 4. *Ο αδικητός*, 5, 11, 28, 29.

5. 11. *Ο φιλόλογος*, 5, 11. *Το παλαιό*, 5, 11. *Στη συνέβαση φιλόλογου*, ΠΟ, 5, 11. *Ο Χαϊρέκας*, 6, 15, 16, 17. *Η μοναχία του κόμπου*, ΠΟ, 7, 10, 15, 17. *Ο φιλόλογος*, 8, 12, 14, 23, 24, 25, 26. *Ο περιεργός*, 8, 12, 23, 25, 26. *Το Ληκούρι*, ΠΟ, 9. *Σταχσομί* β' (5), 10, 15. *Ο προληπτικός και ο δεσποτικός*, 10, 15. *Ο ακονόμος*, 10, 15, 17. *Ο ενάρετος*, 10, 14, 27. *Στη γυναίκα μου*, ΠΟ, 10. *Σταχσομί γ'*, 14. *Η Πρωτομαγιά*, ΠΟ, 14. *Ο κακός μαθητής*, 15, 17. *Ο καλός μαθητής*, 15, 17. *Ο υψιλόφρων*, 16, 18, 21, 31, 32. *Ο φιλόλογος*, 22. *Ο δοκασσοφός*, 23, 24, 25, 26, 28, 29. *Σταχσομί δ'*, 27, 36, 37, 38. *Ο μεμνημένος*, 27. *Ο ταπεινός*, 27, 30. *Ο κάλος*, 27. *Ο περιποιητικός*, 27. *Ο μικροπρεπής*, 27. *Το σκόνι του χωριάτη*, ΠΟ, 28, 29. *Η γυναικούλα*, 31, 32. *Γοιτ* τα τόλρα του λέγε τάλρα, ΠΟ, 33. *Ο ατύχητος*, 34, 35. *Ο κοινοτικός*, 34, 35. *Ο πρέπυτος ιερέυς*, 34, 35. *Ο ευγενικός*, 34, 35.

Στα Κείμενα Νεοελληνικών Λογοτεχνιών που αναλογηούνται τα Νεοελληνικά Αναγνώσματα από το 1978, ο Α. Λασκαράτος αναλογηείται με τρία κείμενα (2 πεζά και 1 ποιητικό) ως εξής:

1. **Γρηγοριάδης Ν., Καρβέλης Δ., Μπαλάσκας Κ., Παγανός Γ.**, Κείμενα Νεοελληνικών Λογοτεχνιών Γ' Γυμνασίου, Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων, Αθήναι, το πεζογράφημα Ο αδικητός κ.ά.
2. **Γρηγοριάδης Ν., Καρβέλης Δ., Μπλιώνης Χ., Μπαλάσκας Κ., Παγανός Γ., Παπακούστας Γ.**, Κείμενα Νεοελληνικών Λογοτεχνιών Β' Λυκείου, Ο. Ε. Δ. Β., Αθήναι, το ποίημα Προβόδιασμα και το πεζό (απόσπασμα) Τα μυστήρια της Κεφαλονιάς. Τα κείμενα αυτά παραμένουν (6) και στην αναθεωρημένη έκδοση των Κεμένων Νεοελληνικών Λογοτεχνιών που διδάσκονται από το έτος 2000 στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Ο μελετητής, επομένως, εντοπίζει κείμενα του επιστημονία συγγραφέα από το 1919 (7) στα Νεοελληνικά Αναγνώσματα μέχρι και σήμερα στα Κείμενα Νεοελληνικών Λογοτεχνιών, παρόλο που υιοθετήθηκαν αυστηρά κριτήρια αναλογητικής, τόσο λογοτεχνικά όσο και παιδαγωγικά. Είναι γεγονός ότι η γλώσσα του Λασκαράτου είναι "γρομακτική κατάστατη και λογοτεχνικά ιδιόρρυθμη". Όμως, η κριτική που εστάκει σε ό,τι αφορά την πολιτική φιλοσοφία και τα συνθησιακά κοινωνικά ελαττώματα γίνεται με βάση τον ηθικό κώδικα της αρετής και παρουσιάζει με ευθυμογραφικό και παιγνιώδη τρόπο. Με αυτό τον τρόπο, καταρθώνει να συνδυάζει "το τερπνόν με το ωφέλιμον"⁷. Έτσι, η παιδαγωγική διάσταση του έργου του επέτρεψε τη μακροχρόνια αναλογητική των έργων του στο σχολικό βιβλίο της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Φαίνεται λοιπόν ότι η διδακτική πράξη, μέσα από τα Νεοελληνικά Αναγνώσματα και τα Κείμενα Νεοελληνικών Λογοτεχνιών, όπου αναλογηούνται τόσο μαθητικά κείμενα του επιστημονία συγγραφέα, ανάλαβε (στο βαθμό που αναλογεί) να ικανοποιήσει την επιθυμία του να παλέψει με τις ψεύτικες συμβάσεις⁸ και να γίνει κοινωνικός αναμορφωτής.

- Σημ.: 1** Η εμφάνιση των Νεοελληνικών Αναγνώσμων στη διδακτική πράξη συνδέεται χρονικά με την εισαγωγή του μαθήματος των Νέων Ελλήνων στο σχολικό πρόγραμμα των τριτάτων Ελληνικών σχολείων το 1884 (ΒΔ, 23^{ης} Ιουνίου) μετά από πρωτοβουλία του Ν. Πολίτη και με πρωθυπουργό το Χ. Τρικούπη. Από το συγκεκριμένο έτος και μέχρι το 1977 η διδασκαλία του μαθήματος απηλλάξε αποκλειστικά στα ΝΑ, που είναι συλλογές απολογημένων κειμένων με ποικίλο και συχνά ετερόκλητο περιεχόμενο.
- 2** Οι τίτλοι των κειμένων που αναλογηούνται στο ΝΑ, παρατίθενται, όπως ακριβώς αναγράφονται στα εγχειρίδια.
- 3** Η καταγραφή γίνεται κατά τάξη, τύπο εκδόσεως και χρονολογία. Στην καταγραφή αυτή συμπεριλαμβάνονται και τα εγχειρίδια που έχουν κυκλοφορήσει ως αναθεωρημένες προηγούμενες εκδόσεις.
- 4** Οι αριθμοί που αναγράφονται μετά τον τίτλο του κειμένου αναφέρονται στην αριθμηση των παραπάνω ΝΑ, στο οποίο αναλογηείται ο Α. Λασκαράτος. Με την ένδειξη ΠΟ δηλώνεται ότι πρόκειται για ποιητικό έργο, διαφορετικά εννοείται ότι πρόκειται για πεζογράφημα.
- 5** Με την ένδειξη β' και στη συνέχεια γ' δηλώνονται ότι αναλογηείται δεύτερο και τρίτο απόσπασμα από το ίδιο έργο του συγγραφέα.
- 6** Μετά την αναθεώρηση των περιεχομένων της σειράς των Κ.Ν.Λ., τα δύο έργα του Α. Λασκαράτου που είχαν αναλογηθεί στο εγχειρίδιο της Β' Λυκείου, εντάχθηκαν στο εγχειρίδιο της Α' Λυκείου.
- 7** Δηλαδή 19 περίπου χρόνια μετά την επίσημη άρση του αφορισμού.
- 8** Βλ. Γιώργος Γ. Αλυσανδράτος, "Ανδρέας Λασκαράτος" σ. 296-298 στο Η πολιτιστική νεοελληνική πορεία. Από τις αρχές της στον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο, τμήμ. Ε' 1830 - 1880, Ισοκόλλης, Αθήνα 1996, σ. 278-333.
- 9** Βλ. Λίνας Πολίτης, Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1980 (3), σ. 158-160.

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΑ
Γιορτιαστικά έθιμα στην Ιθάκη

Η γέννηση, το μεγάλο και το πιο βασικό στοιχεία της ανθρώπινης ζωής, είναι δεμένη με την ύπαρξη, το διαρκούν και το αιώνη. Η γέννηση του Θεοπλάου, που τοποθετήθηκε στα σύνορα παλιού και νέου χρόνου, περ' άπ' τον απέραντο συμβολισμό της, χαρίζει κάποια καινούργια ή ανανεώνει την παλιά, κοουρασμένη ελπίδα. Όλοι λαχταρούν καλύτερες μέρες, όλοι περιμένουν κάτι νέο, κάποια αλλαγή σ' όλα εκείνα που λησάνουν στον κοινόβιο της ζωής. Τα Χριστούγεννα για τον Έλληνα ήταν παλιότερα μια γιορτή οικογενειακή, ζεστή, αναβίωση, που θυμίζει τάξη, λιχουδιές, κοζινά και μασοβολία, παγανά με τις σκαταλιές τους και το φρόνητο των πιστικών σ' ένα φανταστικό άκουσμα να διηγούνται γύρω απ' τη φωτιά ο μεγάλος το βρόδυ, τη φωτιά που εγώ τη σκάλας αναθεωρείθαι οι ελάφες της ή έκιναν τις σκιές στο γύρω χώρο να μικρομεγαλώνουν ακριματίζοντας στους τόλους φωταστικά τέρατα... Στο Ερπίνθη, όμως, ιδιαίτερα σε Ιθάκη και Κεφαλονιά, αρχή του τέλους των εθίμων στάθηκε η καταστροφή που έφρασαν οι σεισμοί το '53, τότε που το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού, πουρούμενο και ξεποτισμένο, ακροατήθηκε μακριά απ' τα βάρη τραυματισμένα νησιά μας. Μαζί με τον κόσμο που έφυγε κάθηκαν και πολλές όμορφες συνήθειες, οι εναπομεινόντες κάτοικοι κρήσιν στα δόντια μερικά απ' αυτές, που είναι πιο λαυλούδια χωρής όραμα. Όχι λοιπόν να προσπαθήσει σήμερα να κάνουμε ν' αναβιώσει βρούσει ξεκαθάρως πως γίνεται μόνο για την ανάμνηση και για τον καθαρό "βουσειακό" - αν μπορούμε να τον ονομάσουμε έτσι - χαρακτήρα του.

Για ν' ανάλυσουμε, λοιπόν, από τις αναμνήσεις και τις ασηγήσεις των παλιών, θα πούμε ότι τα Χριστούγεννα ήταν γιορτή που όλα στα σπύ αναγεννιόνταν. Και πρώτα - πρώτα, αν υπήρχε κανένας ναυτικός, κανένας ζευγαρισμένος που επρόκειτο να επιστρέψει, Χριστούγεννα θα δίδελε για να βρεθεί στο σπίτι και την οικογένειά του. Κεθώνον που θα έφαικαν καινούργια ρούχα ή παπούτσια, Χριστούγεννα περίμενε να τα πρωτοφορέσει και να πάει στην εκκλησία γ' αυτά. Το σπίτι, μέσα κι έξω, θα τ' ασβέτωνε και για Χριστούγεννα. Αν έφραβαν ή κεντούσαν καινούργια κουρτινάκια, θα τα τοποθετούσαν - αφού κάθαρσαν το τόπιμα - παραμονή Χριστούγεννών, το ίδιο και κάθε καινούργιο στρωσίδι, γ' ν' αναθεωρεί ο χώρος για τη μεγάλη γιορτή. Αν υπήρχε διανομή - φωνάτο - στον εργαλειό, έπρεπε έγκαιρα να τελειώσει, να κοπεί, αν επρόκειτο μαλάτα για καμιά στρώση - μάλλινη χάλι - έπρεπε να ετοιμασθεί το αντί, γ' να τ' αρωματίσει τα Χριστούγεννα. Η συμμετοχή, λοιπόν, ήταν γενική απ' όλους και σ' όλα, έτσι άνθρωποι και σπύ αναγεννιόνταν μαζί με το νεογέννητο Θεάνθρωπο. Μια ιερή, βαθειά τελευταίγυρη μπορούμε να πούμε πως τέλειε έτσι.

Τα Χριστούγεννα κέντρο πάντα στολάζον στην Ιθάκη. Κάτω απ' αυτό - κοινά στη φάτη - έμειναν και τα γρόμματα, οι κάρτες ή οι φωτογραφίες των ζευγαρισμένων, που δεν είχαν καταρθωθεί να βρισκούνται στο σπίτι τους τη μέρα αυτή. **Το Χριστούγενναίο κέντρο (συνήθειες από θηλικά κυριαρά)** βρισκόνταν από πολύ παλιά στα έθιμα μας. Και θέλω να διευκρινίσω εδώ, ότι, πολύ άσχημα και επιπόλαια χαρακτηρίζουν το έθιμο αυτό σαν εισαγόμενο. **Είναι πανάρχαιο ελληνικό και προέρχεται από την ερπίνθη, δηλαδή τον κλάδο εκείνου που τον εστάζιν με διάφορους καρπούς και μαλλί προβάτου** - από εκεί ήρθε και το όνομα ερπίνθη από το είρος (έριον) που το αφιέρωναν στην Αθηνά, τον Απόλλωνα και τις Πρεσ, για να τους ευχαριστήσουν για τη γονιμότητα στη γιορτή των Πυθαγοριών, η οποία τέλειε την 7η μέρα του Πυθαγοριών (ο Πυθαγόρας ήταν ήμενος που σήμερα αντιστοιχεί με τους Οκτώβρη - Νοέμβρη). Στην Ιθάκη, που η Αθηνά ταυτρίστηκε σαν προπαιδεία του Ουδισσέα και το ίδιο του νησιού, η ερπίνθη υπήρχε ανεκτίθετα ο κλάδος αυτός προς τιμήν της Παλλάδας. Επίσης, **εμάλωνταν και άσπασα ανάλογα με τα σημερινά Κάλαντα**. Η ονομασία κάλαντα έχει προέλευση από τη λατινική λέξη CALENDA, Κολένδης ή καλόνδης ονομάζονταν οι πρώτες μέρες των ρωμαϊκών μηνών, που ήταν ανάλογες με τη νοσημνία των αρχαίων Ελλήνων. Για να επαναλάβουμε στο θέμα μας, πρέπει να πούμε ότι υπήρχε και κάποιο "ποικίλο παίγνιο" το οποίο απειδόν **στον Όμηρο** και είχε κι αυτό το όνομα ερπίνθη, που το έψαλλαν παλαιοί στη γιορτή του Απόλλωνα γυρίζοντας από σπίτι σε σπίτι, που τους πρόσφεραν δωρο. Όπως βρούμε λοιπόν, ολ' αυτά τα έθιμα πέρασαν απ' την αρχαία λατρεία στη χριστιανική, που άλλωστε δεν είναι και το μοναδικό, **τα έθιμα αυτά είναι δικά μας, δεν τα πήραμε από τους ξένους Λαούς**, αντίθετα εκείνα τα πήραν από εμάς και μας τα επέστρεψαν.

Ας πούμε λίγο τώρα και για το φροντά. Τα Χριστούγεννα, στην Ιθάκη, μαγειρώνουν συνήθως αρνικό τσερεπάτο, δηλαδή έφαγον το κρέας μεριές, με πατάτες, σκόρδο, ντομάτα, βούτυρο, το έβρασαν το ψωμί με πιπέρι κι αλάτι και το έμνησαν όλο στο φούρο αλλά στη τησέρη. Αυτή είναι - μάλλον, ήταν - ένα χειροποίητο ήλινο στρουγγυλό σκέυος, μεγάλο όσο χρειαζόταν για να σκεπάζει ένα μεγάλο τσάι και βαθύ μέχρι 14 πόντους, το οποίο ετοποθετούσαν οι νοικοκυρές στη "γυμνάδι" ή στα τζακι: ημικινέες, στηριγμένα στο δυο πλάγια σε δυο επίσης χειροποίητα, ήλινα στηριγμένα, τα τσερεπάτοφρακα. Κάτω απ' το ημικινέες αυτό σκέυος άναβαν φωτιά δυνατή και καγόταν όπως ο φούρος. Αμέσως μετά τράβουσαν τα κάρβουνα, τοποθετούσαν εκεί το τσάι με το κρέας και τα υπόλοιπα υλικά, το σκεπάζον να την τησέρη, στην οποία αποπώνω και γύρω - γύρω έβρασαν το κάρβουνα. Σε μια περίπου ώρα, το πολύ μίσημι, ήταν έτοιμο το ψωμί και πολύ - πολύ νόστιμο. Σε περίπτωση όμως, που στην οικογένεια δεν αγρόζαν αρνικό αλλά έφαζαν κάποιο κκόρο - παλιό σπύνα γολοπούλα - τότε, πριν βάλουν το πουλερικό στο τσάι, το έβρασαν για λίγο και με το ζουμί έκανον σούπα αγγελόμυλο. Το πουλερικό, όπως ήταν μισροβρομένο, το παραγγέλιαν μρωδικά, σκόρδο κοπανισμένο, καρβύδα, βούτυρο, ρίγινι, κυρτό λεμονού, αλάτιπερο και το έμνησαν στην τησέρη, με τον ίδιο τρόπο που παρασφάραμε. Για γλυκό, τα Χριστούγεννα, προτιμούσαν τις τηγονιές με μπλόκι μέλι και κανέλλα, χωρίς να παραλείπονται και οι κοουραμίδες.

Η λειτουργία, τα παλιά χρόνια, τέλειετο Επεμερωσμο Χριστούγεννα, όπου ήλιανον όλοι οικογενειακώς. Οι νεοφερμένοι απ' τη μοκρινή ζεντιτιά ή τη θαλάσσο, ήλιανον στην εκκλησία τόσο να γιορταστούν, όσο και να δέκτοντο το αντίδωρο και το μαροτέο και να προσφέρουν κι αυτοί με τη σειρά τους ενίσχυση οικονομική. Γιτόναι, δηλαδή, το ελές: Λίγα πριν τελειώσει η λειτουργία και μετά την τελετή της θέας Ευκαριστίας, έστελενε ο πάπας με τον επίτροπο στο νεοφερμένο, τυλιγμένο αντίδωρο. Εκείνος το έπαιρνε κι άφηνε στη θέση του ένα φάκελο με χρίσμα, που προοριζόταν για τον ιερέα. Σε λίγο, πάλι ο επίτροπος έφρανε στο δισκο ένα μικρο μπουκέτο λαυλούδια, ή ένα γαρύφαλλο και δυο βιολέτες ή μια γαρβένια και δυο κρινάκια... Αυτό ήταν το μαροτέο, προσφορά της εκκλησίας στο νεοφερμένο, ο οποίος το έπαιρνε κι άφηνε άλλο φάκελο, με χρηματική ενίσχυση για την εκκλησία. (Υπάρχει και σήμερα η φράση: "Το βούλανε μαροτέο", όταν θέλουν να πουν για κάποιο πως αργυρόφρανε να πάει στην εκκλησία ή κάπου άλλο, σε να έλειπε απ' τη νησί. Η απουσία του, δηλαδή, έγινε αισθητή). Μετά τη λειτουργία οι συγγενείς αντάλζαν επισκέψεις κι έκόνταν ο ένας στον άλλο ρούνα παλιά και Κολη Πρωτοκράτι. Το βράδυ των Χριστούγεννών γινόταν πάντα κάποια κορδός, έτσι έκλεινε ευχάριστα η μέρα.

Το κάλαντα, τα όσια λέγονταν - ψάλλονταν - αποβροδίες ή το πρώι των Χριστούγεννών, ήταν για τους πιστικούς μια μεγάλη χαρά, μα και για το σπύ που τους δέκτονταν. Αυτό, σε γενικές γραμμές, ήταν τα Χριστούγεννα στην Ιθάκη. Εμείς εδώ θα ευχόμαστε στον καθένα Χριστούγεννα σ' όλους αντάρω ν' έχουν πάντα Χριστούγεννα στις καρδιές. Γεια σας και του χρόνου...

Αναδημοσίευση από το βιβλίο της Ρίτας Τανταλή - Βλημά, με τον τίτλο "ΑΠ' ΤΗΝ ΠΛΑΙΑ ΚΑΞΕΛΛΑ" (λογογραφικό δηγηματο γραμμένα με το γλωσσικό ιδίωμα της Ιθάκης)